

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА III

БРОЈ 3

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

THE SASA LIBRARY FORUM

YEAR III
VOLUME 3

Accepted on December 9th 2014, at the 9th meeting of the SASA Department of Languages and Literature, following the reviews of academician *Nada Milošević Đorđević* and academician *Predrag Piper*

Editor-in-chief

Corresponding member
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2015

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА III
БРОЈ 3

Примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности
од 9. децембра 2014. године, на основу рецензија академика
Наде Милошевић Ђорђевић и академика *Предрага Пийера*

Уредник
дописни члан
МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД
2015

Издаје
Српска академија наука и уметности

Технички уредник
Мира Зебић

Тираж 450 примерака

Припрема
НМ либрис, Београд

Штампа
Службени сласник, Београд

© Српска академија наука и уметности, 2015

Трибина Библиотеке САНУ основана је да приказује јавности нове књиге чланова САНУ, нова издања САНУ и њених института, из свих области наука и уметности. Први уредник Трибине био је академик Никша Стипчевић, управник Библиотеке САНУ од 1991. до 2011. године. Од октобра 2011. године уредник Трибине је дописни члан Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Годишњак *Трибина Библиотеке САНУ* покренут је 2013. године. У првом броју донет је целовит преглед приказаних књига у Салону САНУ од 1991. до јуна 2011. године, а потом, у хронолошком низу, текстови казани на Трибини од новембра 2011. до краја 2012. године. У другом броју штампани су текстови са Трибине из 2013. године.

Прилози се објављују без измена, а нема текстова оних говорника који свој рад нису доставили.

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ
28. I 2014 – 23. XII 2014.

Уредник
дописни члан Миро Вуксановић

Стручни сарадници
Биљана Јоцић и Стасја Церовић

САДРЖАЈ

<i>Планејџа Дунав / Љубомир Симовић</i>	9
„Тийаник“ у акваријуму : 6. мај 2007 – 6. мај 2013. / Љубомир Симовић	9
<i>Срби у Угарској 1790–1918. / Василије Ђ. Кресийић</i>	19
<i>Нормативна граматиџка српског језика / Предраг Пијер, Иван Клајн</i>	31
<i>Дарови наших рођака. Књ. 5 / Владејџа Јеројић</i>	49
<i>Српска енциклопедија. Том 2, В – Вишејечка</i>	57
<i>Fractional calculus with applications in mechanics : vibrations and diffusion processes / Teodor M. Atanacković, Stevan Pilipović, Bogoljub Stanković, Dušan Zorica</i>	69
<i>Fractional calculus with applications in mechanics : wave propagation, impact and variational principles / Teodor M. Atanacković, Stevan Pilipović, Bogoljub Stanković, Dušan Zorica</i>	69
<i>Перспективне развоја села : зборник радова са научног скуђа одржаног 17–18. априла 2013. године / уредник Драган Шкорић</i>	77
<i>Друшйвено-йолийичка и научна мисао и делайносйи Симе Марковића : зборник радова са научног скуђа одржаног 28. марта 2012. године / уредник Александар Косйић</i>	91

<i>Дан Библиотеке САНУ</i>	105
<i>Трибина Библиотеке САНУ. Год. 1, бр. 1 / уредник Миро Вуксановић</i>	105
<i>Трибина Библиотеке САНУ. Год. 2, бр. 2 / уредник Миро Вуксановић</i>	105
<i>Синџага / Маџија Власџар; са српскословенског језика превела Таџијана Субоџин-Голубовић ; уредник Косџа Чавошки</i>	119
<i>Огледи о џолиџичкој моћи у Визанџији : чиниоци и ослонци / Љубомир Максимовић</i>	133
<i>Сабрана дела. [Књ. 1–12] / Маџија Бећковић</i>	141
<i>Сусреџ и сукоб са науком / Зоран Л. Ковачевић</i>	143
<i>Исџоријска лингвистџика : когнитивно-џиџолошке стџудије / Јасмина Грковић-Мејџор</i>	155
<i>Косовско-меџохијски зборник. 5 / уредник Михаило Војводић</i>	167
<i>Иконописци српских сеоба = The icon painters of the Serbian migration / Динко Давидов</i>	185
<i>Просџаџа / Томислав П. Пејчић, Јован Б. Хаџи-Ђокић, Драгослав Т. Баџић</i>	193
<i>Aquatica : књижевност, кулџура / уредници Мирјана Деџелић, Лидија Делић</i>	207
<i>Српска демографска библиографџа : 1945–2012. / уредник Часлав Оџић</i>	221
<i>Регистџар имена, уредника и говорника</i>	233

Српска енциклопедија. Том 2, В – Вшетечка. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Српска академија наука и уметности : Завод за уџбенике, 2013

Говорили: академик Владимир Кањух
академик Предраг Пипер
проф. др Драган Станић

У Београду, уторак 25. март 2014. у 13 часова

НА СЛОВО В, ОКО ИМЕНА ВУК

Први српски свезнајући именик саставио је Вук Караџић. Вуков *Рјечник* је нарочита српска енциклопедија, а не само лексикографско и књижевно дело. Академик и писац Бошко Петровић казао је да је то најбоља српска књига. Тако мисле и други, али ћемо се у овој прилици усмерити на једну одредницу, на име Вук, испод којег у *Српском рјечнику* стоји често понављана реченица:

„Кад се каквој жени не даду дјеца онда надјене дјетету име Вук, јер мисле да им дјецу вјештице једу, а на *вука* да не ће смјети ударити (зато су и мени овако име надјели)“. Тако Вук, који је поред свог имена у *Рјечник* унео педесетак српских имена изведених из имена Вук. У *Горском вијенцу* чак шест ликова има име Вук (Мићуновић, Мандушић, Томановић, Раславчевић, Марковић, Љешевоступац), а сердар Вукота изговара клетву. У *Вијенцу* ништа није случајно. Син Вука Бећковића у својој поеми „Вучја тужбалица“, у припевима има три стотине и тридесет имена изведених из имена Вук. Веселин Чајкановић је из мита, предања и култа светих сабрао веровања да је први словенски бог био у лику хромог вука, да је вук српски тотем, српски пагански предак. Чајкановић и остали српски научници забележили су де-

сетине примера у којима је вук српски заштитник. Свети Сава окупља, брани и предводи вукове. Будући јунаци су задајани кроз одсечена вучја уста. Због свега, и због оног што нисмо поменули, Србима је некад било најчешће име – Вук. С изведеницама, разуме се.

Овакав подсетник служи као природни приступ у други том *Српске енциклопедије*. Цео је том, на безмало хиљаду страница, под трећим словом Вукове ћирилице, под словом В које отвара тек објављени свезнајући именик. Тамо је средишно име Вук. Око тог заштитног српског имена, на стотину и шездесет пространих страница, низ три ступца на свакој, у густом тексту, с илустрацијама, испод лексиконских одредница сливају се подаци о људима, појавама, појмовима и местима обележеним у својим називима вуковским знаком као почетком. Највише је на том простору српских презимена. Само енциклопедијска књига, по настанку сторучна, по захвату стостручна, од српског помена до нас, под заштитним именом САНУ и Матице српске, под уредничком бригом њихових чланова, с младим и способним тимом лексикографских редактора, у негованој ликовној опреми, уз државну потпору и издавачко прегнуће Завода за уџбенике, после вишегодишњих припрема, у азбучном поретку где се смењују чињенице из свих области људске делатности, пробране по заслуги, само таква књига, са таквим приступима, може на једном месту да обједини књигу у књизи под најчешћим заштитним српским презименима, изведеним из имена Вук. Све је казано Вуковим језиком, Вуковом речју и словом. Он ће доћи под својим презименом, а описани су његов музеј, сабор, задужбина, награда, певачи.

Једино се читањем може открити шта је све поређано од 819. до 978. странице другог тома *Српске енциклопедије*, где су називнице изведене из имена које је уписано на првој нашој енциклопедији, на Вуковом *Рјечнику*, почетној књизи српског књижевног језика и најопштијег описа, свега што осавременењено, проучено и систематизовано стиже у *Српску енциклопедију* чије прве томове примамо са закашњењем, задовољством и захвалношћу.

О другом тому *Српске енциклопедије* говоре академик Владимир Кањух, уредник, академик Предраг Пипер, потпредседник, и проф. др Драган Станић, председник Уређивачког одбора.

(Реч уредника Трибине)

М. В.

ПРЕДРАГ ПИПЕР

Када је пре сто педесет година Друштво српске словесности донело одлуку о потреби израде *Енциклопедије наука* и усвојило план рада на енци-

клопедији.¹ Та одлука је представљала израз свести српске науке о потреби стварања српске енциклопедије и израз воље да се тај велики посао започне, па се стога одлука Друштва српске словесности о започињању рада на *Енциклопедији наука* може сматрати почетком српске енциклопедистике, иако се она није почела остваривати одмах него знатно касније.

Енциклопедистика, коју неки виде као комплексну научну област, а други као засебну научну дисциплину, са својим циљевима, предметом, теоријом и методологијом, у историји европске цивилизације постоји од друге половине 18. столећа мада је идеја стварања заокруженог система знања знатно старија.

Свака национална енциклопедија јесте огледало друштва у којем настаје, укључујући не само оне који су је написали и уредили, него и однос најшире јавности, пре свега, научне, према таквом пројекту, али такође оне који у држави воде научну, културну и просветну политику. Енциклопедија је, поред осталог, слика о себи коју једно поколење оставља потомцима.

Када је из штампе изашао први том *Српске енциклопедије*, први пут је у културној историји Срба започето објављивање општег типа, које на енциклопедијски начин обједињује научна сазнања о Србима у прошлости и садашњости, о простору на којем је живео и где сада живи српски народ, његовој националној, културној, политичкој, језичкој и свакој другој историји, његовим везама са другим народима, његовим истакнутим личностима и личностима других народа које су по нечему значајне за разумевање српске историје, науке и културе.

Објављивањем овог, другог тома *Српске енциклопедије*, подигнута су оба стуба планиране велике лексикографске грађевине. Они су лице те куће знања о српском народу, на којој ће се истрајно радити док се не доврше, како је замишљено, и други делови исте целине.

Припреме за израду *Српске енциклопедије* почеле су пре две деценије, највише старањем академика Чедомира Попова, али и многих других чланова Матице српске и САНУ, а затим и Завода за уџбенике. Међутим, због познатих тешкоћа у којима се Србија налазила деведесетих година било је прекида у раду на том пројекту, који се сада остварује на основу Закона о Српској енциклопедији, уз финансијску помоћ Републике Србије, односно њеног Министарства за просвету, науку и технолошки развој, а којим руководи уређивачки одбор, чији је председник проф. др Драган Станић.

Ако би се о *Српској енциклопедији* говорило само на нивоу њене концепције и општих одлика, онда се не би имало шта говорити о посебним томовима јер концепција мора бити иста од почетка до краја. Али сваки том

¹ 17. маја Димитрије Матић је предложио да се започне рад на Енциклопедији наука, а 29. августа Изабрани одбор донео је план рада на енциклопедији (Гл. СУД 27 (1870) 386–387).

има своје лице, које наравно није само у почетном слову него је још више, и пре свега, у садржају. Почетак и извор сваке енциклопедије је најзвучнији и најчистији глас А, а ћириличке енциклопедије, завршавајући свој ток, увиру на шуштавом и шумном Ш. Читаоци и корисници *Српске енциклопедије* сада су, објављивањем другог тома, добили могућност да плове током енциклопедије кроз пределе на слово В, почев од самог слова В у српској азбуци – до презимена Вшетечка.

У другом тому *Српске енциклопедије* најобимнији је и најсложенији чланак о Војводини. То је заправо блок предметно повезаних чланака, који су готово као књига у књизи, стр. 575–637. Поред тога, овај том, као и сваки други, доноси велики број енциклопедијских чланака о градовима и насељима у којима су живели или у којима живе Срби – нпр. Врање, Врдник, Врњачка бања, Вршац, Вуковар, Вучитрн, али и чланака о десетинама мањих насеља, укључујући многобројна села, она с најмање 500 становника.

Читалац *Српске енциклопедије* наћи ће у њој и више чланака о древним племенима, нпр. Вајунити, Велегезити, Венети, Верзити, која су насељавала касније српске просторе, али и о релативно новијим племенима, нпр. Вasoјевићи. Од мањих етничких заједница у овој књизи доста исцрпно су, у оквирима енциклопедијских могућности, обрађени, на пример, Власи.

Историја је најзаступљенија научна област у *Српској енциклопедији*, а у оквиру ње доста простора добиле су не само познате личности, нпр. Патријарх Варнава, Алимпије Васиљевић, Станислав Винавер, војвода Пријезда, кнез Вукан итд., него и релативно мање познате а због нечега заслужне личности (добротвори, уметници, ратници, научници и многи други), а одговарајуће место добили су и историјски догађаји – нпр. Велика сеоба Срба, бојеви и битке, нпр. код Велбужда или на Вучјем долу, мировне конференције, нпр. у Версају, као и односи Срба са другим народима, нпр. у другом тому су обимни чланци о ватиканско-српским, венецијанско-српским, влашко-српским и другим односима.

Само помињање одредница обухваћених другим томом *Српске енциклопедије* тражило би више простора него што се овде може за то одвојити. То обавезује на селективност, знатно већу и од енциклопедистичке.

Многе личности и многи појмови обрађени у *Српској енциклопедији* били су претходно исцрпно проучавани, други мање или чак нимало. Могућност ослањања аутора *Српске енциклопедије* на постојећу литературу о предметима о којима су писали за први том није била увек једнака не само због различитог обима те литературе него и због различите методологије обраде и квалитета појединих радова. Чланци који се објављују у другом тому, како то бива у сличним подухватима, настајали су на различите начине – од критичких синтеза резултата ранијих истраживања до представљања с трудом прибављених, полузаборављених, а вредних пажње чињеница из привредне историје, историје архитектуре, дијаспоре, спорта итд.

У другом тому *Српске енциклопедије* налази се, поред других, чланак о централном појму сваке па и српске културе, о појму васпитање, а у тој речи префикс *вас-* упућује на уздицање, док други део сложенице упућује на „питање“, тј. на „храњење“ духовном храном. Иако је данас васпитање све дубље у сенци знања и образовања, па се све ређе и помиње, а велико знање у споју са закржљалим моралом може бити опасно, за шта има доста примера, и упркос чињеници да се енциклопедије по правилу вреднују по знању које доносе, а не као средство васпитања; упркос томе, дакле, васпитна функција енциклопедије, која је изворно у њеном називу, не припада само прошлим временима. Она би морала бити трајно актуелна, не само зато што националне енциклопедије доносе податке о стању васпитања у неком народу у прошлости и садашњини, него још више зато што биографски енциклопедијски чланци већином упућују на примере које треба следити, на примере труда и прегалаштва, посвећености идеалима и великим циљевима, спремности на жртву и истрајности у добрим одлукама. Вреди се надати да ће и *Српска енциклопедија* поред научне и образовне имати и васпитну функцију.

Такву функцију имају и чланци који се односе на област духовне културе, на празнике и установе верског живота (од, на пример, Ваведења, Васкрса, Вазнесења или Василија Острошког до, на пример, појма вакуфа).

Када је реч о веровањима и обичајима, у *Српској енциклопедији* се поред теолошког тумачења дају и друга тумачења, пре свега она која се заснивају на проучавању српског фолклора и народне књижевности.

У раду на *Српској енциклопедији* тежи се пре свега поузданој фактографији те одабиру и представљању чињеница у складу са степеном њиховог објективног значаја. Међутим, и научно и уметничко дело сваког појединца одређено је више или мање видљиво његовим погледом на свет. У *Српској енциклопедији* настоји се приказати српска прошлост и садашњост онаквом каква је била и каква јесте, а то значи сложена, па понекад и неусаглашена или противуречна у тумачењима. Зато је остављена могућност да се у чланцима који припадају области шире схваћене духовне културе Срба обраде и оне појаве, предмети или обреди који представљају трагове претходних, паганских поимања стварности, нпр. *вештица*, *вамџир*, *вила* и сл.

Области духовне културе, али и историје уметности и архитектуре, припадају и многобројни чланци о храмовима, као сведочанствима вековног трајања Срба на просторима на којима се они и данас налазе, или на којима су се налазили, понекад донедавно. Читање тих чланака, као и оних из области биологије, историје, географије, медицине, математике, економије и других, вероватно ће многе читаоце навести да помисле како би добро било имати те енциклопедијске податке организоване и као једнотомне енциклопедијске речнике по стручним областима, од археологије до српске филологије. Није искључено да ће и то бити остварено, било у току израде *Српске енциклопедије*, било по завршетку тог пројекта.

Дајући други том, а трећу књигу *Српске енциклопедије* у јавност, њени уредници, редактори и аутори рачунали су, пре свега, на читаоце који заједно с њима желе да поделе радост што се овај значајан енциклопедијски подухват наставља, с много воље и труда, уз подршку – и носилаца пројекта и издавача Матице српске, САНУ и Завода за уџбенике, и уз неопходну финансијску подршку Министарства за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије. Разуме се, конструктивне напомене читалаца уредништву добро би дошле у настојањима да квалитет следећих књига, колико је могуће, буде једнак овоме у прва два тома или више.

Треба веровати да ће бити довољно заједничке добре воље, снаге и знања да се рад на *Српској енциклопедији* успешно настави и да се једног дана срећно заврши на корист свима који то дочекају и оних који после њих долазе.

ДРАГАН СТАНИЋ

Српска енциклопедија је добро организован караван који се упутио зацртаном трасом и стреми свом коначном циљу. Пут је далек, терет прилично велик и драгоцен, а успутне опасности изразите и честе. Циљ је веома пажљиво одабран, траса оцртана крајње одмерено и промишљено, караван сачињен од учесника који тај подухват могу да изнесу, па је напредак у овим пословима и данима више него очигледан. Крећемо се предвиђеним путем, застајемо на одмориштима где се сакупља нова снага и показују постигнути резултати, а кад пристигнемо на коначан циљ, биће потпуно јасно шта је све учињено и какве су огромне користи од овога што сада радимо. На свом путу, међутим, караван не би могао да истраје и да обави све задатке да не постоји много људи добре воље који са својих места и упоришта показују колико је и њима стало да овог каравана и до користи које ће он омогућити. Тиме се чини да муке на овом путу буду подношљивије, а радост због успеха већа.

Идеју о формирању српског енциклопедистичког каравана изнела је Матица српска још 1990. године, свесрдно је прихватила Српска академија наука и уметности, па су две установе заједно радиле на утемељењу овог пројекта чак и у временима, током 90-их, када је или пристизала веома мала финансијска подршка или је уопште није било. У таквим условима, када српска енциклопедистика никако није успевала да обезбеди изразитију не само финансијску него ни политичку подршку, протекло је много времена док се није направио први озбиљнији помак. Тако је тек у децембру 2005. године Скупштина Републике Србије донела Закон о Српској енциклопедији, чиме је дат знак за полазак овог великог каравана.

Идеју о националној енциклопедији општег типа формулисала је српска научна заједница окупљена око две, у научном смислу најизразитије устано-

ве које Срби имају: око Матице српске и Српске академије наука и уметности, а њима се, по слову Закона, придружио и Завод за уџбенике као извршни издавач и драгоцен логистичка подршка овог пројекта. Ове три установе су сасвим довољне за неопходну и ефикасну организациону мрежу која омогућује настанак Српске енциклопедије. Ипак, због своје сложености, овај поухват не може да се изведе без шире друштвене, а нарочито државне подршке: неопходна је, дакле, јасна политичка воља и стратешка процена да је за опстанак српског народа у овом модерном и постмодерном добу неопходно знање, и то оно знање утемељено у врхунским достигнућима науке, а изложено у облику сажетог и језгровитог енциклопедистичког излагања. Зато *Српска енциклопедија* није тек једна од књига међу књигама него је то књига над књигама, а она нам помаже да развијемо неопходне облике језичке, националне, историјске, политичке и духовне самосвести.

О напредовању на пројекту *Српске енциклопедије* и изради другог тома бринуо је, пре свега, Уређивачки одбор сачињен од 24 члана (њих су делегирали САНУ и Матица српска), затим 99 чланова стручних редакција, као и велики тим од 527 писаца текстова и разних других сарадника који су доприносили да се квалитет дела бар за нијансу побољша. Други том *Српске енциклопедије* обухвата цело слово В, а у њему је мноштво веома разноврсних одредница (њих укупно 2186) изложених на близу 1000 (тачније, 978) страница енциклопедијског формата. Овај том започиње кратким описом трећег слова ћирилице, тј. слова В, а завршава се биографском одредницом о Францу Вшетечки, грађевинском инжењеру и индустријалцу, који се из родне Чешке преселио у Србију 1853. и ту је наредних деценија оставио видљиве трагове своје активности.

Стара је поука да је енциклопедија врста књиге која се не чита од прве до последње странице него се читају само оне одреднице које човека тог тренутка интересују. Усуђујем се, међутим, да изнесем тврдњу како се *Српска енциклопедија* може са задовољством читати *in continuo*, текст за текстом, онако како се они нижу од почетка па до краја. Може се читати попут какве збирке песама или приповедака, имајући на уму да је свака одредница у довољној мери заокружена у самој себи, те да није неопходно успостављати линије континуитета између више текстова који следе један за другим. Подразумева се, дакако, и могућност прескакања оних одредница који нас у том низању могу мање занимати. С обзиром на занимљивост и детаљност у изради одредница *Српске енциклопедије*, таквим континуираним, линеарним читањем може се добити несумњиво интелектуално задовољство засновано, пре свега, на високој информативности, убедљивости и заокружености појединачних текстова. Баш као што су то појединачне песме или приповетке унутар ваљаних збирки текстова тога жанра.

Лош је кориснији и ефектнији начин читања који би, осим простог линеарног низања, укључивао и читање по принципу груписања текстова по

начелима који се у лексикологији називају лексикографска гнезда. Таквим поступком читалац би могао пажљивим прегледом целине рукописа другог тома *Српске енциклопедије* да утврди читав низ ланчано повезаних одредница које објашњавају сродне феномене и групишу се око одређених значењских гнезда. Такве су, примера ради, оне одреднице које описују разне аспекте Војске: ту је описана основна структура и њене функције, укључујући и елементе неког ранијег, историјски потврђеног војног система у којем су и Срби учествовали (одреднице: Војска Србије; Војник; Војна крајина; Војни комунитети); ту су одреднице о школском систему у војсци (Војна академија; Војне школе); ту је и опис војно-правне регулативе (Војнички закон), привредни чиниоци (Војна индустрија) и медицински систем (одреднице: Војни санитар; Војне болнице; Војна стоматологија; Војновоздухопловна медицина; Војномедицинска академија); објашњена је војна наука и техника са одговарајућим институтима (одреднице: Војна наука, доктрина и литература; Војногеографски институт; Војноисторијски институт; Војнотехнички завод; Војнотехнички институт; Војни музеј); указано је на коришћење уметничких, медијских и документационих техника у војсци (одреднице: Војни оркестри; Војничке песме; Војничка позоришта; Војна кинематографија; Војна штампа) итд. Због великог броја оваквих одредница могло би се рећи да је српска Војска у многим својим појавним облицима чак главни јунак другог тома Српске енциклопедије.

Истина, има и других феномена који окупљају читав низ одредница и стварају права енциклопедијска гнезда. Тако је, примера ради, доста тога објашњено о систему веровања и религијских представа (одреднице: Вера претхришћанског доба; Васкрсење Христово; Велики петак; Ваведење Пресвете Богородице; Видовдан; Васељенска патријаршија, Васељенски сабори; Валељевска епархија; Врањска епархија; Вршачка епархија; Верске заједнице); описан је читав круг релевантних манастира (Ватопед; Ваведење; Велика Ремета; Витовница; Војловица; Врдник), затим низ појмова из политичке сфере и државног уређења (одреднице: Влада; Врховни суд; Велики жупан; Велики кнез; Војвода; Властела; Властелинство; Властеличићи; Вазална држава; Вардарска бановина; Врбаска бановина; Великокикиндски диштрикт; Великокиндски програм), одреднице о школству, васпитању и образовању (Васпитање; Васпитно-образовни систем; Велика школа; Веронаука; Верске школе; Високе школе; Високе војне школе; Више школе; Више педагошке школе; Војна академија) итд. Врло су важне сложене, схематске одреднице сачињене од више прилога из различитих струка: таква је одредница Војводина, а у њој су описани сви аспекти наше покрајине, од географских чињеница, преко историје, па до система културних институција који својим деловањем доприносе укупном богатству наше републике; схематски су обрађени и сложени појмови какви су, на пример, Време, Вода и сл.

Ни други, не тако обухватни низови одредница нису ништа мање занимљиви: рецимо, низ археолошких појмова (Ватин; Ватинска култура; Винча; Винча – Бело брдо; Винчанска култура; Вучедолска култура; Виминацијум); ту су такође историјски појмови и догађаји (Властимировићи као владарска породица; затим Вукановићи; Војиновићи; Велики Бечки рат; Велика сеоба Срба; Велбуждска битка; Велеиздајнички процеси; Версајски мировни уговор; Венсов план; Венс-Овенов план); обрађене су и неке регионалне целине (Влашка; Васојевићи); затим веома важна, схематски обрађена сфера међународних или међудржавних односа (Ватиканско-српски односи; Венецијанско-српски односи; Византијско-српски односи); чести су и архитектонски и уметнички појмови (Вајат; Варошка кућа; Владичански двор; Вртна архитектура; Владарска иконографија; Владарски трон; Владичански трон); ту су и језички и књижевнотеоријски појмови (одреднице: Варијантност језика; Вишејезичност; Вокатив; Временска реченица; Врсте речи; Версификација); етнолошки појмови (Вампир; Вештице; Вила; Вукодлак; Ватра; Вода; Воденице; Ветрови; Ветрењаче; Врачање; Вашари; Венчање; Веридба; Вертеп и Вертепске песме); одреднице о ваздухопловству (Ваздухопловство; Ваздушни саобраћај; Ваздухопловна индустрија; Ваздухопловни музеј); читав низ медицинских појава (Вакцинација; Вантелесна оплодња; Велике богиње; Венерологија; Ветеринарска медицина; Ветеринарски специјалистички институти; Вирусне инфекције); потом пољопривредни појмови (Вино; Винова лоза; Виноградарство; Воћарство; Вуна); математичке и физичке одреднице (Вероватноћа; Винча – институт за нуклеарне науке); одреднице из области економије (Валутно питање, Ваљаоница бакра Севојно; Вино Жупа; Витал; Војвођанска банка); биљни и животињски свет (Врба; Веверица; Врабац; Врана; Вук); ту су разни географски појмови: градови, села, планине, реке (Ваљево; Велика Хоча; Вишеград; Врање; Врбас, град; Врњачка Бања; Вршац; Вуковар; Вучитрн; Велебит; Венчац; Велика Морава; Врбас, река); природни феномени (Водопади; Врела); неки аспекти урбаног живота (Ватрогаство), спорта (Ватерполо), медијске чињенице (Вечерње новости; Време); културне установе (Вуков и Доситејев музеј; Вуков сабор; Вукова задужбина; Вукова награда; Вукови певачи) итд. Кад се има на уму множина оваквих одредница и њихова значењска и системска повезаност, онда постаје јасно да се и засебан том *Српске енциклопедије* може читати као изузетно занимљив низ текстова о веома разноврсним темама и са великом информативношћу садржине.

Свему реченом би свакако требало додати и низ персоналних одредница, тј. људи из најразличитијих области делатности. Да поменемо само неке од оних који су окончали своје животно дело: ту су владари и племићи (Вукан; Владислав; Вукашин Мрњавчевић; Вук Бранковић; Вук Гргуревић; Вук Лазаревић); црквени јерарси и духовници (свети Василије Острошки; патријарх

Варнава Росић; митрополит београдско-карловачки Викентије Јовановић и митрополит карловачки Викентије Јовановић Видак; патријарх Викентије Проданов, епископ Висарион Павловић), књижевници (Драгиша Васић; Гаврил Стефановић Венцловић; Милован Видаковић; Јанко Веселиновић; Станислав Винавер; Филип Вишњић; Иво Војновић; Јоаким Вујић; Александар Вучо и др.), језикословци (Јован Вуковић; Андре Вајан), философи (Алимпције Васиљевић; Михаило Вујић), археолози (Михаило Валтровић; Милоје М. Васић), историчари (Милан Васић; Павле Васић; Лујо Војновић), уметници (Владимир Величковић; Лазар Вујаклија; Бета Вукановић; Риста Вукановић), музичари и музиколози (Михаило Вукдраговић; Војислав Вучковић), позоришни и филмски ствараоци (Здравко Велимировић; Павле Вуисић), научници (Бождар Вујановић; Миомир Вукобратовић), привредници (Ђорђе Вајферт; Јован Јоца Вујић; Борка Вучић), спортисти (Тодор Веселиновић, Велибор Васовић), штампар Бождар Вуковић и син му Вићенцо; етносоциолог Сретен Вукосављевић итд. Множина биографских података о великом броју личности довољно говори колико *Српска енциклопедија* садржи свеобухватан и широко постављен концепт.

Читањем до сада објављених књига *Српске енциклопедије* (а то су слова А, Б и В) читалац се може свестрано образовати и може стећи поуздана и објективна сазнања о српском народу. А таква сазнања су, неоспорно, први предуслов за стицање поуздане и чврсте националне самосвести која се неће пред првим налетом ветра, као мехур од сапунице, претворити у чисту празнину и ништавило. О националној енциклопедији, отуда, треба сви да бринемо: не само установе које овај пројекат изводе, не само српска научна заједница која обезбеђује врхунски научни ниво ове публикације, него и српска друштвена и политичка заједница која мора бити свесна колико је реч о осетљивом и суштински важном подухвату без којег нема озбиљне и зреле нације. Енциклопедистички послови могу да се изводе само стрпљивом, мрављом упорношћу, у миру и тишини, без превелике нервозе која би могла да поремети радну концентрацију. Уколико желимо да, највише на темељу Матичиних енциклопедистичких постигнућа, и убудуће развијамо српску енциклопедистику, онда би ваљало да на већ постављеним основама обезбедимо нужне услова за даљи рад. Само у саборном духу научне, друштвене и државна заједнице овакви велики подухвати могу да се реализују. И само у потпуној међусобној усаглашености и хармоничности можемо као национална заједница постати истински респектабилан чинилац на Балкану, у Европи и свету.

Зато хвала председнику Републике Србије господину Томиславу Николићу што је недавно показао колико високо цени важност и одговорност послова на којима радимо! Хвала Влади Републике Србије, а нарочито Министарству просвете, науке и технолошког развоја што су (уз само један изузетак –

2009. године, када је министарство водио један недовољно одговоран човек), хвала, дакле, Влади и Министарству што су стајали уз овај пројекат националне енциклопедије и омогућили да се у раду напредује, полако али сигурно. Успешност у изради *Српске енциклопедије* одличан је показатељ како умемо сложено и синхронизовано да делујемо и да таквим деловањем непрестано остварујемо нове, преко потребне резултате. Отуда редовно излагање енциклопедије јесте знак тријумфа не само српске научне него и шире друштвене и политичке заједнице.

Матица српска је дугим радом постала природни, спонтани енциклопедијско-лексикографски центар српске културе. Ту су настајали најважнији српски прилози у овој области, па у томе треба потражити најважније разлоге да се овакви подухвати управо у Матици, а у пуном договору са Српском академијом наука и уметности, планирају и изводе и у будућности. Етика одговорности налаже нам, стога, да о овим установама, о Матици и САНУ, као и о српској енциклопедистици, бринемо са пуном посвећеношћу. Чинећи то, ми бринемо о српском народу, о његовој култури, науци и уметности, а тиме утврђујемо најозбиљније разлоге достојанственог опстанка нашег народа у европској и светској заједници. У тој заједници српски народ би увек требало да партиципира са властитом личном картом по којој може бити препознат и на темељу које и његови стваралачки доприноси могу бити видљивији. *Српска енциклопедија* је таква једна лична карта српског народа.

